

Nasjonalt nettverk for samfunnsfaga i lærar-, lektor- og barnehagelærerutdanningane

Oktober 2020

I dette nummeret

- s. 1** Per Overrein; Lederen har ordet.
- s. 4** Nettverksnytt
- s. 5-6** Vedtekter og årsmøtevedtak frå 2019
- s. 6** Referat årsmøte 2019
- s.7** Samling ved svenskegrensen. Konferansen 2019
- s. 9** Fem på nettverkskonferansen 2019
- s. 11** Nasjonal konferanse for samfunnsfagdidaktikk 2020
- s. 13** Temanummer i Acta Didactica Norden vår 2022

Globalisering av læreplanen

Fagfornyelsen har gitt oss nye læreplaner i samfunnsfag for grunnskolen, samfunnskunnskap som fellesfag i videregående skole, fagene historie og geografi på studieforberedende retninger. Selv kjenner jeg læreplanen for samfunnsfag i grunnskolen best.

Læreplanene har blitt mottatt positivt eller med taushet blant lærerne, men også møtt skarp motstand fra flere av skolens- og lærerutdanningenes fagmiljøer. Et eksempel på det siste er et innlegg i Utdanning nr. 11 2020 der en samfunnsfagkollega ved en høgskole, som også har lang fartstid fra skolen undres på om den nye samfunnsfaglæreplanen er uttrykk for at samfunnsfaget har spilt fallitt. Videre antyder hun at planen sikter mot å bygge luftslokk, konstruerer «ein einaste stor lapskaus kalla integrert kunnskap» og mener at den truer med å gjøre fremtidens lærere til «slavar av eigen inkompetanse». Det er heller ikke vanskelig å lese denne meningsytringen som en skarp advarsel mot læreplanens nyliberale «bagasje» og implikasjoner.

Motstanden mot læreplanen begrunnes med at den nedvurderer betydningen av å vise elevene viktige felles referansepunkt som tidligere har skapt historisk hukommelse og nasjonal kulturell identitet. Den marginaliserer historie og svekker viktige sider ved geografien. Planen er skrevet i et metaspråk der sentrale hendelser i verdenshistorien, norsk historie og kultur og sentrale sider ved både natur- og samfunnsgeografien er abstrahert bort. Planen er heller ikke lett å avkode, og det blir det opp til den enkelte lærer og skole hva de konkret skal undervises i. Det gir frihet, men nasjonalt vil elevenes felles referansepunkter til fagets sentralområder kunne bli svekket. Det er heller ikke vanskelig å spå økende læremiddelstyring som følge av planen.

Det tidligere engasjementet for samfunnsfelleskap og samfunnsbygging er erstattet av mer «moderne» samtids- og individorienterte spørsmål. Spørsmål knyttet til kjønns- og seksualitet, digitale mediespørsmål, individuell håndtering av livet og aktuelle etnisitetsspørsmål er utvidet på bekostning den bredere allmenndanningen. I den nåværende perioden med liberal konkurranse og individualisert og fragmentert identitetspolitikk, bør det ikke overraske at kjente begreper fra 2013-læreplanen som velferdsstat og kjønnsrolle nå er byttet ut med velferdssamfunn og kjønnsuttrykk.

Enheter planen skal fungere i (Norge) er kanskje ikke lenger tenkt som en felles nasjon med vesentlige enighets- og uenighetsfelleskap, men kanskje heller som en enhet med ulike kulturer som fungerer parallelt og er likestilt. Staten skal være nøytral og ikke bygge på spesielle (norske) verdier.

Når Norge eller særnorske forhold nevnes, er det gjerne i forbindelse med urfolk, nasjonale minoriteter og samiske rettigheter. Selvsagt er disse viktige, men er dette egentlig en god begrunnelse for at norske elever bare skal arbeide relativt bredt med disse gruppernes historiske og kulturelle utvikling? Riktig nok kommer majoritetssamfunnet inn som læringstema knyttet til demokratiutvikling, men da bare om faktorer som peker fram mot dagens demokrati. Den innebygde teleologien i et slikt syn på demokratiutvikling ville ha møtt sterk motstand den gangen jeg studerte, men det er jo allerede et par tiår siden. Har det nå blitt ufint å minne om både enevælde og okkupasjonstid, og kanskje er det enda mer ufint å minne om at det er en relevant alternativ forståelse av vår samtid at liberale økonomiske reformer, privatisering, New Public Management og globalisert konkurranse på viktige områder har sendt demokratiutviklingen i revers.

Med få unntak er både lokale samfunn, det norske samfunnet eller andre steder på jorden svært lite synlige i denne læreplanen. Om vi foretar et tankeeksperiment og erstatter «Noreg» (11 ganger nevnt) i læreplanen med et annet land i den vestlige verden, er det svært få justeringer som skal til for at f.eks. land som Nederland, Canada eller Frankrike kan ta i bruk planen. Referansen til det samiske vil da måtte justeres (med unntak for Sverige og Finland), og referansen til 22 juli vil måtte erstattes med et annet lands terroranslag. Utover det vil planen lett kunne tas i bruk alle vestlige land.

Kanskje er det slik at disse utviklingstrekkene presser seg fram «naturlig» når globaliseringen har skapt mulighetene for et globalt arbeidsmarked og en internasjonal elite som i stor grad flytter mellom ulike land. Når vi får økt studentutveksling og et nettverk av skoler med sine egne internasjonale standarder, framstår kravet om tilpasninger av den norske læreplanen naturlig for disse elitene.

I en omdiskutert evalueringsrapport fra 2008 fra Norges forskningsråd ble det hevdet at norske historikerpublikasjoner var preget av metodologisk nasjonalisme. Dette var en kritikk av overdreven interesse for norsk historie. Kanskje 2020-læreplanens marginalisering av de fleste historiske og geografiske spesifikasjoner da kan forstås som et tegn på metodologisk globalisme?

Dermed er det bare å stille opp og å ønske lykke til med arrangementet av vår nasjonale nettverkskonferanse 2020 på Universitetet i Agder 24.-26. november. Der er hovedtemaet for de inviterte foredragene Samfunnsfagdidaktikk i en globalisert verden, men sesjonsbidrag på helt andre fagfelter er også rikt representert. Et mulig diskusjonstema i forlengelsen av hovedtematikken er om vi tror på det globale medborgerskapet som en demokratisk ide. Eller om vi heller tror at dette medborgerskapsbegrepet vil ha et langt tynnere demokratisk innhold enn for eksempel det norske eller tyske medborgerbegrepet slik det har blitt forstått innenfor disse to fellesskapene. Dette som følge av mangelen på et globalt demos, med felles offentlig rom og relativt likeverdige muligheter for menings-brytning og påvirkning. Samfunnsfagene innenfor lærerutdanningene har talføre representanter for begge disse synene. La oss derfor krysse fingrene for gode (og saklige) debatter om dette, og om andre spørsmål som er oppe til diskusjon på nettverkskonferansen.

Per Overrein
Leder

Nettverksnytt

Det fyrste årsmøtet for nettverket (2017) slo fast at styret skulle ha representasjon frå regionar, definert som nord, midt, aust, sør og vest. Dette er seinare formalisert i lovene for nettverket.

Nettsidene til nettverket har adressa: <http://www.samfunnsfag.net/>
Nedanfor ser du oversyn over konstitueringa/arbeidsdelinga i styret frå årsmøtet 2020.

Leder: **Per Overrein** er førstelektor ved Institutt for Lærarutdanning, Noregs Teknisk-Naturvitskaplege Universitet (region midt). E-post: per.overrein@ntnu.no. Tlf: 73559849

Nestleiar og ansvar for medlemskap/organisasjon: **Kari Guttormsen Hempel** er førsteamanuensis ved Institutt for barnehagelærarutdanning, Universitetet i Stavanger (region sør). E-post: kari.hempel@uis.no. Tlf.: 51833054 (arbeid).

Ansvarleg for nyhendebrer: **Bjørn-Henrik Johannessen** er universitetslektor ved Institutt for Pedagogikk og Lærarutdanning, Universitetet i Tromsø – Noregs Arktiske Universitet (region nord). E-post: bjorn.h.johannessen@uit.no. Tlf: 77660074 (arbeid).

Ansvarleg for nyhendebrer: **Leif Tore Trædal** er førsteamanuensis ved Institutt for pedagogikk, religion og samfunnsfag ved Høgskulen på Vestlandet (region vest). E-post: leif.traedal@hvl.no. Tlf: 53491324

Håvard Friis Nilsen er professor ved Avdeling for lærerutdanning, Høgskolen i Østfold (region øst). E-post: havard.friis.nilsen@hiof.no. Tlf: 69608269 (arbeid)

Varamedlemmer:

Ansvarleg for nettside: **Ingunn Vines Kvamme** er universitetslektor ved Institutt for sosiologi og sosialt arbeid ved Universitetet i Agder (region sør). E-post: ingunn.kvamme@uia.no. Tlf: 38142396 (arbeid).

Ansvarleg for nettside: **Kristine Waarhus Smeby** er førsteamanuensis ved seksjon for samfunnsfag, Dronning Mauds Minne Høgskole for Barnehagelærarutdanning. E-post: Kristine.W.Smeby@dmmh.no. Tlf: 73568383 (arbeid).

Kjetil Knaus Fosshagen er førsteamanuensis ved Institutt for pedagogikk, religion og samfunnsfag ved Høgskulen på Vestlandet (region vest). E-post: Kjetil.Knaus.Fosshagen@hvl.no. Tlf: 55585671 (arbeid).

Per Overrein

Kari Guttormsen Hempel

Bjørn-Henrik Johannessen

Leif Tore Trædal

Håvard Friis Nilsen

Ingunn Vines Kvamme

Kristine Waarhus Smeby

VEDTEKTER FOR NASJONALT NETTVERK FOR SAMFUNNSFAGA I LÆRAR, LEKTOR- OG BARNEHAGELÆRERUTDANNINGANE. VEDTEKNE PÅ ÅRSMØTET 28. NOVEMBER 2018 I DRAMMEN

Del I: Føremål

§ 1: Nasjonalt nettverk for samfunnsfaga i lærer-, lektor- og barnehagelærerutdanningane (i kortform berre Nettverket for samfunnsfaga i lærerutdanningane) har til føremål å fremja, god forskning, undervisning og formidling innanfor dei ulike samfunnsfaga og i samfunnsfagdidaktikk i lærerutdanningane for barnehage, grunnskule og vidaregåande opplæring. Det er ei særoppgåve for nettverket a) å fremja utvikling av ein velfungerande, kritisk og konstruktiv fagoffentlegheit i og for desse fagområda og b) å bidra til å sikra eller utvida den plassen våre samfunns- og humaniorafag har innanfor barnehage, grunnskule, vidaregåande skule, og i høgare utdanning.

§ 2: Nettverket tek til vanleg ikkje stilling til fagpolitiske kontroversar eller til bestemte perspektiv, teoriar, synsmåtar eller forskingsmetodar. Nettverket skal derimot freista å leggja til rette for å utvikla diskusjonen om slike spørsmål i fagmiljøa.

§ 3: Praktiske føremål for arbeidet i nettverket er a) å styrkja informasjonsflyten mellom fagmiljøa ved å gje ut 3-4 årlege nyhendebrev, drifta nettsider og engasjement på sosiale media b) å organisera nettverkskonferanse for forskning og formidling kvart år, med medlemmer ved ein eller fleire institusjonar som praktisk ansvarlege og ansvarlege for fagleg innhald c) å organisera årsmøte for medlemene i samband med nettverkskonferansen d) samarbeida med utdanningsstyresmakter, andre styresmakter, institusjonar, organisasjonar eller økonomiske støttespelarar i saker/om tiltak som fremjer føremåla i § 1.

Del II: Medlemsskap

§ 4: Medlemskap er ope for a) alle som arbeider med eit eller fleire samfunnsfag i lærerutdanningar for barnehagar, grunnskular og vidaregåande skular b) alle som ynskjer å bidra med eller til relevant og god forskning, undervisning eller formidling innanfor samfunnsfaga eller samfunnsfagdidaktikken.

§ 5: Registrering som medlem skjer ved e-post til ansvarleg for medlemsskap i styret (sjå <http://samfunnsfag.net/kontakt.html>). Alle medlemmer står på oppdatert e-postliste, og mottek nyhendebrev og andre relevante utsendingar på denne lista.

Del III: Årsmøte og val

§ 6: Årsmøtet arrangerast som del av nettverkskonferansen. Styret har ansvaret for innhaldet på denne delen av konferansen. Årsmøtet kunngjerast samstundes med nettverkskonferansen på nettsidene og i nyhendebrev.

§ 7: Alle medlemmer har møte-, tale-, framleggs-, og røysterett på årsmøtet.

§ 8: Årsmøtet inneheld a) kort melding frå styret om arbeidet i året som gjekk b) vedtak om komande nettverkskonferanse, om andre arbeidsoppgåver og eventuelt om rekneskap/økonomi og medlemspengar c) val av styre og leiar med varamedlemmer etter framlegg frå valnemnd og val av valnemnd d) Årsmøtet skal gje medlemene høve til å kommentera og diskutera styrearbeidet og sakene som er oppe til føreaving.

§ 9: Sakliste til årsmøtet sendes til alle medlemmer i nettverket på e-post ein månad før årsmøtet.

§ 10: Årsmøtet vel ein ordstyrar, ein møteskrivar til vedtaksreferat, to til å skriva under møteboka og ein ettersynsperson som leverer tilråding om godkjenning av rekneskap og eventuelle merknader til rekneskapen. Årsmøtet kan og vedta at ein av institusjonane (etter avtale) tek på seg eventuell rekneskapsføring.

§ 11: Alle vedtak, med unntak for endring av vedtektene, gjerast med simpelt fleirtal. Vedtektsendring krev to tredels fleirtal. Årsmøtet kan likevel vedta full vedtektsrevisjon på eit årsmøte med simpelt fleirtal og vedta dei nye vedtekter med simpelt fleirtal på komande årsmøte.

§ 12: Styret skal ha fem medlemmer og fem varamedlemmer, ein medlem og ein varamedlem frå kvar region. Valnemnda skal syta for forsvarleg kjønnsbalanse. So langt det er mogeleg, bør styremedlem og varamedlem frå ein region koma frå ulike institusjonar.

§ 13: Alle styreval er for to år. Tre medlemmer er på val det eine året, to det neste året. Varafolka har same valperiode som den faste dei er vara for. Styret konstituerer seg sjølv.

§ 14: Valnemnda skal ha fem medlemmer, ein frå kvar region, og skal kunngjera tilrådinga si i siste nyhendebrev føre årsmøtet. Styret lagar framlegg til valnemnd.

Del IV: Organisasjonsregistrering og prinsipp for økonomien

§ 15: Nettverket skal vera registrert som foreining i Brønnøysundregistra og ha eigen bankkonto, der styrevedtak gjev fullmakt til å disponera denne.

§ 16: Nettverket er ei ideell foreining som ikkje genererer forteneeste.

§ 17: Nettverket (årsmøtet) kan gjera vedtak om medlemspengeordningar og medlemspengesatsar for einskildpersonar og/eller for institusjonar gradert etter talet på tilsette.

§ 18: Styret søkjer om økonomisk støtte drifta av nettverket, herunder ogso til nettverkskonferansen (med unntak for støtte frå den eller dei lokale

§ 18: Styret søkjer om økonomisk støtte drifta av nettverket, herunder ogso til nettverkskonferansen (med unntak for støtte frå den eller dei lokale arrangørinstitusjonane). Styret sender søknad om støtte til nettverkskonferansen i samarbeid med den/dei lokale arrangørane.

Del V: Oppløysing av foreininga

§ 19: Nettverket som ei juridisk foreining kan berre bli vedtatt oppløyst på årsmøtet. Det krevst to tredels fleirtal blant dei som stemmer på årsmøtet for eit gyldig vedtak om oppløysing.

§ 20: Overskot eller inneståande middel ved opphøyr skal nyttast til konferanse som bidreg til føremåla som er gjort greie for i § 1.

Note til § 12: 1 Region nord: Samisk Høgskole, Norges arktiske universitet - Universitetet i Tromsø og Nord Universitet. Region midt: NTNU og Dronning Mauds Minne Høgskolen. Region vest: Høgskulen i Volda, Høgskulen på Vestlandet, Universitetet i Bergen og NLA Høgskolen Bergen. Region sør: Universitetet i Stavanger og Universitetet i Agder. Region aust: Universitetet i Sørøst-Norge, Universitetet i Oslo, OsloMet - Storbyuniversitetet, MF vitenskapelig høyskole for teologi, religion og samfunn, Høgskolen i Østfold, Norges miljø- og biovitenskapelige universitet (NMBU), Høgskolen i Innlandet og NLA Høgskolen Oslo.»

Vedtektene ovanfor byggjer på toårige styreperiodar. For å unngå at alle styremedlemmer er på val annkvart år, fastsette årsmøtet at det skal gjennomførast val av representant pluss vara for **tre** regionar for ein toårsperiode på årsmøtet 2019. Etter trekking vart det fastsett at dette gjeld regionane vest, sør og midt. For regionane nord og aust vert det då gjennomført val av representant + vara for **eitt år** på årsmøtet 2019. Frå og med årsmøtet 2020 vil då vala for alle regionar vera inne i «toårsturnus». Det er viktig at dei valde medlemmene i valnemnda legg dette til grunn i arbeidet med å finna styrefolk og varamedlemmer for dei ulike regionane.

Årsmøte 2019

Nasjonalt nettverk i samfunnsfaga i lærer-, lektor- og barnehagelærerutdanningene, 20.november 2019

Protokoll

Sak 1/2019 Velkommen og valg av møteleder

Vedtatt: Mari Kristine Jore valgt til møteleder.

Sak 2/2019 Valg av protokollfører

Vedtatt: Espen Helgesen og Bjørn-Henrik Johannessen valgt til protokollførere.

Sak 3/2019 Valg av to personer til å underskrive protokollen

Vedtatt: Anette R. Rosenberg og Åshild Samnøy valgt til å underskrive protokollen.

Sak 4/2019 Godkjenning av innkalling

Vedtatt: Innkalling godkjennes.

Sak 5/2019 Styrets årsmelding (vedlegg 1)

Styrets årsmelding (se vedlegg 1), til orientering.

Sak 6/2019 Styrets forslag til arbeidsprogram 2019-2020 (vedlegg 2)

Styrets forslag til arbeidsprogram (se vedlegg 2), til orientering.

Sak 7/2019 Konferanse 2020

Universitetet i Agder inviterer Nettverket til konferanse 24.-26. november 2020 med tentativ tittel «Samfunnsfagdidaktikk i en globalisert verden».

Vedtatt: Universitetet i Agder vedtatt som arrangør av konferansen i 2020.

Sak 8/2019 Konferanse 2021

OsloMet – Storbymet inviterer Nettverket til konferanse i Oslo 25. og 26. november 2021 med tentativ tittel «Kritisk tenkning i samfunnsfag».

Vedtatt: OsloMet vedtatt som arrangør av konferansen i 2021.

Sak 9/2019 Post factum stiftingsvedtak for Nasjonalt nettverk for samfunnsfaga i lærer-, lektor- og barnehagelærerutdanningene (Vedlegg 3)

Vedtatt: Vedtas med følgende endring: Stiftingsvedtaket skal sendes til interimgruppen for godkjenning.

Sak 10/2019 Endringer av vedtekter (Vedlegg 4)

Vedtatt: Styrets forslag til endringer godkjennes.

1

Sak 11/2019 Valg av nytt styre

Valgkomiteen er valgt for to år, og består av:

- Tove Leming (region nord)
- Lise Kvanne (region midt)
- Espen Helgesen (region vest)
- Irene Trysnes (region sør)
- Ronald Nolet (region øst)

Vedtatt: Valgkomiteens forslag til nytt styre godkjennes.

Region sør: (valgt inn for to år)

1. Kari Hempel, UIS, historiedidaktikk
2. Ingunn V. Kvamme, UIA, samfunnsfagdidaktikk

Region vest: (valgt inn for to år)

1. Leif Tore Trædal, geograf, Høgskulen på Vestlandet, Campus Stord
2. Kjetil Knaus Fosshagen, sosialantropolog, Høgskulen på Vestlandet, Campus Bergen

Region nord: (valgt inn for ett år)

1. Bjørn-Henrik Johannessen, sosiolog
2. Ingrid M. Ktjelland, samfunnsgeograf/samfunnsplanlegger

Region øst: (valgt inn for ett år)

1. Professor Heidi Biseth (samfunnsviter/pedagog) ved USN (Universitet Sør Øst Norge)
2. Professor Håvard Fris Nilsen (historiker og samfunnsviter) stiller som vara (Høgskolen i Østfold)

Region midt: (valgt inn for to år)

1. Per Overrein, samfunnsfag, statsviter, NTNU Trondheim
2. Kristine Waarhus Smeby, sosiolog, Dronning Mauds Minne (DMMH), Trondheim

Sak 12/2019 Eventuelt

Innspill: Ønske om at valgkomiteen skal starte arbeidet tidligere og kommunisere bedre i prosessen med å finne styrekandidater.

Innspill: Søke om økonomisk støtte frå Norsk råd for lærerutdanning (NRLU) til drift av nettverkets virksomhet.

Halden, 22.11.2019

Anette R. Rosenberg

Ashild Samnøy

2

Samling ved svenskegrensen. Konferansen 2019

Av Håvard Friis Nilsen

Konferansen for Samfunnsfagsnettverket 2019 fant sted i Halden den 19. november. Tema for konferansen var Grenseløs læring--samfunnet i en digital virkelighet, med i overkant av 100 påmeldte fra en rekke institusjoner. Hovedinnleder/keynote speaker var Paula Bleckmann, professor i mediepedagogikk ved Alanus høyskole i Tyskland. Hun holdt foredraget Mediemyndighet i en digital tidsalder. Bleckmann har vakt oppmerksomhet for sitt begrep om "mediemyndighet", lansert i boken med samme navn, hvor hun argumenterer for at våre små barn blir utsatt for et digitalt press fra både politisk og kommersielt hold, uten at foreldre flest er klar over den forskningen som faktisk finnes om f.eks. hvordan barn i ulike aldre reagerer på å få mobil eller skjermnett i ung alder med fri tilgang til internett. Hun viste eksempler fra forskningen om hvilke barn og under hvilke betingelser, som kunne vokse og oppnå stor læringseffekt med databruk, og hvilke grupper av barn som hadde en tendens til å "drukne" og falle igjennom. Hun redegjorde med levende eksempler fra sin forskning, som også omfattet dybdelæringseksempler på hvordan man kunne lære barn grunnleggende prinsipper for en computer eller kalkulator ved en bestemt utformet regnemaskin i tre med metallkuler, der man så prinsippene for utregning i aksjon. Bleckmann mente en rekke grunnleggende læring nå kunne forsvinne for generasjoner fordi barn og unge vokser opp uten praktisk erfaring og overlater stadig større deler av sine ferdigheter til datamaskinene. Det er derfor vesentlig å vite mer om fordeler og ulemper ved den digitale tidsalder, og ikke ukritisk pøse offentlige midler inn i store innkjøpskampanjer, men arbeide målrettet basert på kunnskap. Begrepet om mediemyndighet handler om å la barn vokse inn i en myndig bruk av digitale medier, og ikke bli slaver. Vi ser en rekke tendenser til avhengighet og digitalt slaveri hos barn mht. gaming, porno m.m. Men hun var ikke svart hvitt når det gjaldt spill, hun mente det fantes gode pedagogiske spill og mange måter å ta i bruk det grunnleggende som tiltrakk barn til spill: følelsen av handling, virksomhet, å øke sine evner. Spill er et felt der barna merker at de blir bedre, og det er en grunnleggende menneskelig egenskap som det er viktig at barna kjenner også i undervisning og læring. Paula Bleckmann er selv utdannet biolog og kommer fra den kjente von Weiszäcker-familien, hennes far og farfar er kjente forskere og vitenskapsmenn i Tyskland. Hun trodde det hjalp at folk visste at hun kom fra en familie med naturvitenskapelige forskere når hun foredro om disse tema, så det ikke ble avfeid som romantikk. Dramatisk nok ble dessverre hennes filleonkel stukket ned og drept under en forelesning av en psykotisk person i Tyskland samme dag som konferansen, dette var i nyhetene verken over.

Den andre keynote-speakeren var Kjetil Steinsholt, professor i filosofi ved NTNU, som holdt foredraget "Digital danning". Ved et ubehagelig sammentreff var Steinsholt også stukket ned på gaten i Oslo med kniv av ranere dagen før foredraget, og kom heroisk nok til konferansen rett fra sykehuset der han var blitt operert og sydd dagen før. Steinsholt la vekt på vår manglende forståelse av forskjellen på utdanning og danning, og ga oss en levende fremstilling av ulike tradisjoner som bidro til forståelsen av hva danning betyr, i siste instans vekst og utvikling på veien mot å bli et fritt og myndig vesen. Han trakk på Gadamer, Habermas og Skjervheim, m.fl. De to foredragene sto på den måten fint til hverandre, og betonet myndighet hver på sitt vis. Steinsholt la vekt på at for å ta digitale verktøy i bruk var det viktig at vi forsto hva vi allerede har av prinsipper for læring og pedagogikk, slik at ikke begeistringen for maskinene førte til en ut-danning, i betydning avlæring og av-danning.

I mellom øktene var det parallellsesjoner og lunsj, med et mangfold av perspektiver og spennende innlegg. Om kvelden ble det samling i den gamle festsalen på festningen, til tre-retters middag og vin i prektige og æverdige historiske lokaler. Lederen for konferansen, Ronald Nolet ved Høyskolen i Østfold tok med interesserte på en rundtur på festningen med foredrag, og holdt også en historisk quiz under middagen. Alt i alt fikk vi arrangørene svært mange positive tilbakemeldinger på denne konferansen, og vi var godt fornøyd selv også.

GRENSELØS LÆRING SAMFUNNET I EN DIGITAL VIRKELIGHET

Hvordan vil digitalisering påvirke lærerutdanningene og samfunnsfagene mot år 2025?

KONFERANSE I NASJONALT NETTVERK FOR SAMFUNNSFAGA
I LÆRER-, LEKTOR- OG BARNEHAGELÆRER-UTDANNINGENE

Halden, 20. og 21. november 2019

FEM PÅ NETTVERKSKONFERANSEN 2019

Professor Jakob Maliks, NTNU

Vil du presentera deg sjølv kort?

Eg er historikar og professor i samfunnsfag ved Institutt for Lærarutdanning på NTNU. Der arbeider eg med samfunnsfag i grunnskulelærarutdanningane 1-7 og 5-10, og skal snart gå på som leiar for PhD-utvalet.

Du er vel for «veteran» å rekna på nettverkskonferansane?

Tja, det har vel berre vore tre, men eg har vore med på alle – i Trondheim i 2017, i Drammen i 2018 og no her i Halden i 2019.

Kva ser du mest fram til på denne konferansen?

Eg ser fram til gode sesjonsføredrag, kanskje særleg om den nye læreplanen. Den har jo stor tyding – eller kan iallfall få det. Og eg er nok mest interessert i dei historie-orienterte og historiedidaktiske bidraga her. Og sidan den forskargruppa eg er med i har meldt på tre ferdigorganiserte sesjonar, får eg jo ikkje med meg stort meir av sesjonane. Og så gler eg meg til å halda min eigen presentasjon, der skal eg gjera noko so spesielt som å diskutera om det nye læreplanutkastet kan likna noko på ein moralsk eksempelorientert tekst frå slutten av 1700-talet – tittelen er «Tilbake til dydene? Den nye læreplanen i samfunnsfag i lys av Ove Mallings eksemplariske historiefremstilling (1777).»

Er det andre ting du vil seia om konferansen?

Eg synst det er kjekt å vera med her. Det er det einaste høvet i løpet av året til å møta so store delar av «feltet» vårt. For meg er det mest interessant å snakka med andre og finna ut kva dei arbeider med fagleg.

Universitetslektor Bjørn Henrik Johannesen, UiT

Vil du presentera deg sjølv kort?

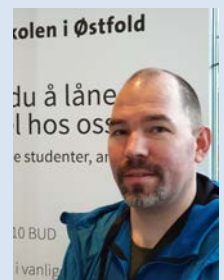
Eg er sosiolog med historie og andre samfunnsfag i fagkrinsen, og eg arbeider som universitetslektor i samfunnsfag ved Institutt for Lærarutdanning og Pedagogikk på Universitetet i Tromsø. Der arbeider eg mest med samfunnsfag i grunnskulelærarutdanningane 1-7 og 5-10.

Har du vore på tidlegare nettverkskonferansar?

Ja, eg var på konferansen ved NTNU i Trondheim i 2017, men 2018-konferansen i Drammen var eg ikkje på.

Kva ser du mest fram til på denne konferansen?

Det har jo nettopp kome nye læreplanar som eg veit er omdiskuterte, so det er vel ikkje unaturleg å nemna sesjonsbidrag om desse som noko eg gler meg spesielt til. Eg skal dessutan vera delaktig i eit sesjonsbidrag sjølv om den digitale profesjonsfaglege kompetansen til lærarstudentane. Det gler eg meg og til, og sidan eg er kandidat til det nye styret frå region nord, er eg jo sjølvsagt spent på utfallet av valet og på kven eg eventuelt får samarbeida med dersom eg vert styremedlem.

Er det andre ting du vil seia om konferansen?

Eg synst at dei uformelle samtalene ogso er viktige og nyttige for relasjonsbygging. Heilt konkret tenkjer eg på å skaffa eksternsensorar til våre samfunnsfagemne.

Stipendiat Helga Bjørke Harnes, NLA-høgskolen – Bergen**Vil du presentera deg sjølv kort?**

Eg er stipendiat ved NLA-høgskulen i Bergen, på eit historiedidaktisk prosjekt, og har rettleiaren min ved Universitetet i Stavanger. Ved NLA har eg arbeidd mest med samfunnsfag i grunnskulelærerutdanning 5-10 og noko med barnehagelærerutdanninga.

Har du vore på tidlegare nettverkskonferansar?

Ja, eg har fått med meg både Trondheim i 2017, Drammen i 2018 og no her i Halden i 2019. Det er eit kjærkome høve til å møta mange i feltet.

Kva ser du mest fram til på denne konferansen?

Eg har alt høyrte på det fyrste plenumsføredraget, professor Paula Bleckman om mediemyndigheit i ein digital tidsalder. Det var lærerikt og spanande! Av det som kjem vil eg vera særleg interessert i det historiedidaktiske «tilbodet», og dessutan den uformelle praten om kva folk driv med og høvet til nettverksbygging gjennom det.

Er det andre ting du vil seia om nettverkskonferansen?

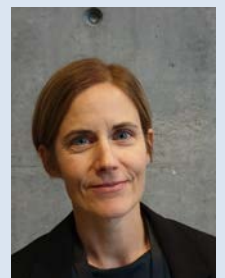
Kva skulle det vera? Jau, forresten. Eg var på stipendiatsamlinga dagen før sjølve konferansen opna. Tekstverkstaden og tilbakemeldingar på tekstar gav meg godt utbyte. Eg synst det er viktig at tradisjonen med stipendiatsamlingar held fram.

Universitetslektor Ingvild Ruhaven, Universitetet i Agder**Vil du presentera deg sjølv kort?**

Eg har røynsle som lærar i vidaregåande skule, og arbeider no med historie- og samfunnsfagdidaktikk i lektorutdanninga og innanfor praktisk-pedagogisk utdanning.

Har du vore på tidlegare nettverkskonferansar?

Nei, det har eg ikkje – eg er nokso ny «i feltet». Men eg kjem nok til å koma på neste konferanse og, ettersom Universitetet i Agder gjerne vil halda konferansen i 2020. Det skal vel årsmøtet seinare i dag avgjera – sovidt eg veit har me ikkje motkandidatar...

Kva ser du mest fram til på denne konferansen?

Det er vel særleg to ting – den reine nettverksdimensjonen og få møta andre som arbeider med meir eller mindre det same og snakka med dei, og for det andre å sjå «kva som skjer» med fagfornyinga.

Er det andre ting du vil seia om konferansen?

Ja, eg gler meg til sesjonen om historiefagets plass i samfunnsfag og sesjonar retta inn mot det digitale. Er det mogeleg å seia at eg har «glade forventningar»? Me treng å møtast i større felleskap enn det me har i våre lokale fagmiljø på institusjonane.

Førsteamanuensis Nora Elise Hesby Mathé

Vil du presentera deg sjølv kort?

Eg er held på med ein postdoktor ved Institutt for lærerutdanning og skoleforskning, UiO, og arbeider med Lektorprogrammet 8-13 og PPU.

Har du vore på tidlegare nettverkskonferansar?

Ja, eg var i Drammen og Trondheim også.

Kva var konferansens høgdepunkt?

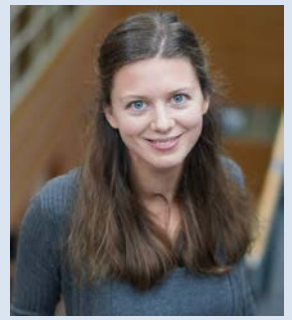
Generelt den høge kvaliteten og engasjementet på parallellsesjonane. Inspirerande!

Kva har du elles fått ut av konferansen?

Det er alltid flott å møte kollegaer frå andre institusjonar - mange ser eg kanskje berre eit par gonger i året. Eg opplever nettverkskonferansen som ein hyggeleg og produktiv møteplass for det voksende fellesskapet i samfunnsfagdidaktikk i Noreg.

Kjem du på neste konferanse?

Ja så klart! Konferansen i Agder er allereie lagt i kalenderen.

Nasjonal konferanse for samfunnsfagdidaktikk 2020 Samfunnsfagdidaktikk i en globalisert verden

Dato: onsdag 25. - torsdag 26. november 2020

Stipendiatsamling: tirsdag 24. november 2020

Sted: Campus Kristiansand, UiA

Universitetet i Agder inviterer nettverk for samfunnsfaga til den årlige konferansen i samfunnsfagdidaktikk. Dette er en arena for å samle bredden av samfunnsfagsdidaktikere som underviser og forsker på lærer- og barnehagelærerutdanning på ulike nivåer i Norge.

Hovedtema for inviterte foredrag og diskusjoner på årets konferanse er samfunnsfagdidaktikk i en globalisert verden. Tema er aktuelt for samfunnsfaget på flere måter. Globalisering fører til at avstander minsker. Forflytning av mennesker, varer, tjenester og penger skaper endringer i samfunnet. Spørsmål om identitet, tilhørighet, deltakelse, makt og avmakt aktualiseres i møte med ulike problemstillinger som migrasjon, klimautfordringer, netthandel og transnasjonale styringsprosesser. Det oppstår lokale og globale spenninger som gir samfunnsfaget muligheter og utfordringer.

Fagfornyelsen trekker frem utforskning av «globale problemstillinger» som en del av samfunnsfagets sentrale verdier og relevans. Elevene skal reflektere over, utforske

og få erfaringer med demokratiske praksiser fra lokale til globale kontekster og perspektiv. De skal også kunne vurdere handlingsalternativ for bærekraftig utvikling på lokalt, nasjonalt og globalt nivå. Hva innebærer et fokus på det globale for samfunnsfaget i barnehager, skoler og lærerutdanningsinstitusjoner, nasjonalt og internasjonalt? Hvordan tas globale utfordringer og spørsmål opp i et nasjonalstatlig fundert samfunnsfag? Hvordan møtes globale spenninger i samfunnsfaget? Hvilke muligheter gir faget til å ta stilling til og delta i transnasjonale styringsprosesser? Hvilke utfordringer og muligheter utgjør det globale for samfunnsfagdidaktikken?

Key note speaker er Audrey Osler.

Vi ønsker forslag til sesjoner som i vid forstand relaterer seg til konferansens hovedtema. Videre ønsker vi velkomment bidrag og sesjonsforslag som relaterer seg til andre samfunnsfaglige/og eller samfunnsfagdidaktiske felt.

Ved innmelding av hel sesjon er det ikke nødvendig å sende inn abstracts.

Ny deadline for å sende inn abstrakt, poster, sesjoner, symposier og rundebordsdiskusjoner: 15.09.20

Beskjed om antatt abstrakt: 30.08.20 (1st call) og 07.10.20 (2nd call).

Om arrangementet

Konferansen er et årlig arrangement initiert av Nasjonalt nettverk for samfunnsfaga i lærer-, lektor og barnehagelærerutdanningene for å fremme forskning på og undervisning i samfunnsfag og samfunnsfag-didaktikk. Vertskap for 2020-konferansen er Universitetet i Agder.

Pris inkluderer middag onsdag.

PÅMELDINGSFRIST: Onsdag 30.september.

Early Bird før 21.09: 1850 kr

Ordinær pris fra 22.09: 2200 kr

Digital deltakelse: 900 kr

Sted: UiA, Campus Kristiansand - Universitetsveien 25

Hotell: Scandic Hotel Bystranda

Bookingkode: D000028123

Irene Trysnes

Førsteamanuensis

+47 38 14 21 74

irene.trynes@uia.no

Informasjon vedrørende koronasituasjonen

Vi planlegger konferansen i tråd med nasjonale retningslinjer for smittevern, og har fortsatt god kapasitet til å ta imot flere deltakere her i Kristiansand. Det åpnes imidlertid også for digital deltakelse med eller uten papers, samt digitale sesjoner. Digitale deltakere vil få tilgang til hele konferansen til en redusert pris. Vi har derfor forlenget call for papers og sesjoner til 15.september.

Sjå nettsidene våre <http://samfunnsfag.net/konferanse.html> for oppdateringer.

Temanummer i Acta Didactica Norden vår 2022: Kritisk literacy på fagenes premisser

Invitasjon til å bidra i temanummer: Kritisk literacy på fagenes premisser

Kritisk literacy innebærer å innta en selvstendig og undersøkende holdning til ytringer om verden, og å forstå, identifisere og beskrive hvilke premisser som ligger bak ytringene (etter Luke, 2014; Veum & Skovholt, 2020). Kritisk tenking er i dag aktualisert i de nordiske landene – ikke bare gjennom verdenssituasjonen og den gjennomgripende digitaliseringen av samfunnene – og vi kan slå fast at det har vært mange drivkrefter for at kritisk tenking og literacy har blitt satt på dagsorden i de nordiske skolesystemene i de senere år. I Sverige har det vært mye oppmerksomhet om kritisk tenkning i skolen, og i reviderte læreplaner har formuleringer om viktigheten av kildekritikk og hvordan man undersøker kilders troverdighet og pålitelighet blitt lagt til. I Norge løfter læreplanverket av 2020 kritisk og vitenskapelig tenkning fram både i den nye overordnede delen for opplæringen, i beskrivelsen av de grunnleggende ferdighetene og i fagplanene. Etter den siste revisjonen av Danmarks læreplaner i 2017, inngår kritisk tenkning på minst tre måter. Elevene skal lære å vurdere tekster kildekritisk, å vurdere og fortolke informasjon og data i undersøkelsesbaserte forløp, samt hvordan tilegnet kunnskap kan brukes til å ta kritisk stilling til motsetningsfylte samfunnsmessige, teknologiske og naturfaglige problemstillinger.

Kritisk literacy griper inn i alle skolens fag, og kan ikke reduseres til generiske kompetanser i kildekritikk, men må integreres i alle fagene på fagenes premisser. Literacy kan defineres som domenespesifikk fortrolighet med bruken av skrift som betydningskapende ressurs (Bremholm, 2013, s. ix), og i språkfagene er kritisk lesing og skrivning sentralt. I andre fag er literacy mindre knyttet til skrift, men tekst i utvidet forstand vil ofte spille en rolle i for eksempel politisk literacy, art literacy, kritisk analyse av historie eller kritiske undersøkelser av interessekonflikter i problemstillinger av samfunnsfaglig, teknologisk eller naturvitenskapelig art.

Dette temanummeret vil belyse nettopp slik fagspesifikk literacy eller normer for meningskaping. Literacy må ses i sammenheng både med fagenes egne uttrykk og de samfunn og kulturer som fagene kan gi en kritisk tilnærming til. Temanummeret ønsker å belyse hva en kritisk holdning gjennom stillingtagen, meningskaping og praksis vil si i hvert fag.

Redaksjonen for temanummeret består av Tove Stjern Frønes (Universitetet i Oslo), Jenny Wiksten Folkeryd (Uppsala universitet), Kjetil Børhaug (Universitetet i Bergen) og Martin Krabbe Sillasen (VIA University College, Aarhus).

15. februar 2021: Frist for levering av abstract til redaktørene på e-post (tove.frones@ils.uio.no). Abstractene skal være på 500 ord og inneholde bakgrunn og problemstilling, teorigrunnlag, datakilder og metode, funn og implikasjoner.

1. april 2021: Tilbakemelding på abstract og invitasjon til å bidra til tema-nummeret.

1. september 2021: Frist for innsending av artikkel til fagfellevurdering, på et skandinavisk språk eller på engelsk. Forfatterinstruks: <https://journals.uio.no/adnorden/about/submissions>. Bidrag sendes på vanlig måte til Acta Didactica Norden. Merk innleveringen Temanummer Kritisk literacy.

15. februar 2022: Seneste tilbakemelding til forfattere etter fagfellevurdering(er).

15. mars 2022: Frist for levering av ferdig artikkel
Juni 2022: Publisering

Link: <https://journals.uio.no/adnorden/announcement/view/347>

Samfunnsfagnettverket har nå 257 medlemmer

Medlemmene i samfunnsfagnettverket kommer fra UH-sektoren i hele landet. I tillegg kommer en del medlemmer fra forlag, stiftelser, departement og museum.

Medlemmene fordeler seg slik:

Fra UH sektor: NTNU: 41, USN 37, HVL: 37, OsloMet: 28, UiO: 17, UiA: 13, UiT: 12, UiS: 10, UiN: 8, UiB: 7, MF: 7, HiØ: 6, HiVolda: 6, NLA: 6, Hilnlandet: 5, Dronning Mauds Minne: 3, NBMU: 1

Fra forlag, departement, museum, Raftostiftelsen og enkeltpersoner: til sammen 14.

Tips om stoff til eller ferdigformulerte bidrag i komande nyhendebrev/på nettsida vår, er velkomne til Per Overrein (nettsida) eller Leif Tore Trældal og Bjørn-Henrik Johannessen (nyhendebrev). Tips gjerne om stillingsutlysingar, bok- eller artikkelutgjevingar. Disputasar, konferansar eller forskingsprosjekt de gjerne vil ha fleire samarbeidspartnarar til. Synspunkt – risande eller rosande – eller framlegg til saker nettverket bør vera (meir) opptekne av, er velkomne, og nødvendig, når nettverket etterkvart skal «finna seg sjølv» og si «form».

---

*Dette nyhendebrevet er redigert av Bjørn-Henrik Johannessen og Leif Tore Trældal
samarbeid med Per Overrein.*

Frist for innsending av stoff til nr 3 2020 er sett til 20. oktober

---